

rutes culturals per Barcelona

Sou lliure de compartir, copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format amb els termes següents. **Reconeixement** – Heu de reconèixer l'autoria de manera apropiada, proporcionar un enllaç a la llicència i indicar si heu fet algun canvi. Podeu fer-ho de qualsevol manera raonable, però no d'una manera que suggereixi que el llicenciador us dona suport o patrocina l'ús que en feu. **No comercial** – No podeu utilitzar el material per a finalitats comercials. **Sense obra derivada** – Si remescleu, transformeu o creeu a material, no podeu difondre el material modificat.

Pere Cowley Capella
perecowley@gmail.com
Barcelona, 2022

Ciutat Vella

Una mica d'història

La Barcelona romana

Una bona ruta per conèixer els orígens de la ciutat. Ens farem moltes preguntes. D'on ve el nom de la ciutat? O què en queda de la Barcelona romana, més enllà de les columnes i les ruïnes? Sabrem com eren els barcelonins de fa dos mil anys i, amb sort, descobrirem que no eren ben bé com ens esperàvem. I, per acabar, descobrirem alguns vestigis amagats i desconeguts, i és que tots els camins van a Roma!

La Barcelona medieval

S'ha dit sovint que l'edat mitjana va ser una època fosca. En aquesta ruta descobrirem si realment va ser així. Coneixerem com durant l'edat mitjana la petita *Barcino* romana es va convertir en una de les grans capitals del Mediterrani i parlarem de com pensaven, menjaven, com vivien els barcelonins de fa mil anys.

Lo poble menut. Una finestra a la Barcelona del segle XVII

L'aigua garrapinyada amb gust anís, les apostes al trinquet, el mossèn que fumava durant el sermó, les processons, la pudor del tallers de cuir. En aquesta ruta pels barris de la Ribera i Santa Caterina coneixerem la Barcelona del segle XVII a través de la vida d'un menestral. Durant 40 anys Miquel Parets, un artesà i veí de Santa Caterina, va escriure un diari que ens ajudarà a descobrir com era la Barcelona de fa quatre-cents anys.

Indianes i il·lustrats. La Barcelona industriosa del segle XVIII

Som al 12 de setembre de 1714. Fa vint-i-quatre hores que ha acabat el setge a la ciutat i que segles més tard es farà famós. Com canviarà Barcelona als propers anys? Com serà la ciutat d'aquí a cent anys? No sabem si algun barceloní deuria fer-se aquestes preguntes. En tot cas, intentarem respondre-les i conèixer la sorprenent i desconeguda Barcelona del segle XVIII.

Una passejada pel parc de la Ciutadella per l'Exposició Universal de 1888

L'estiu del 1888 José Rizal, un jove metge filipí passejava pel parc de la Ciutadella, envoltat d'una gentada admirada amb tots els objectes, moderns o exòtics, dels pavellons, de les màquines. Tot el món cabia en aquella flamant exposició universal! Rizal, però,

sortí d'allà consternat. Què havia vist? En aquesta ruta coneixerem la història la primera celebració d'abast mundial que s'organitzà a Barcelona: l'Exposició Universal del 1888.

Moll i trinxera. Una passejada per la Barceloneta

Al 1449 el Consell de Cent decideix construir un moll, transportant grans blocs de pedra de Montjuïc, per mar, fins a la platja. Tomàs Alemany, actor, va proposar fer servir les grues que utilitzava pels canvis d'escenaris a les obres de teatre. És gràcies a aquest moll que es formarà una nova península a on, tres segles després, s'hi construirà el barri de la Barceloneta. En la ruta, farem un recorregut cronològic pels tres-cents anys d'història del barri, per acabar al carrer dels Pescadors, recordant un dels seus fills il·lustres, Hilari Salvador, l'últim alcalde de la Barcelona republicana durant la guerra civil.

Les rutes temàtiques

Fam de cultura. L'educació pública i popular de la Barcelona del 1900. Novetat 2023

A finals del segle XIX la mestra i feminista Júlia Aymà obria una petita escola laica en un pis del carrer de la Cadena, al barri del Raval. Al mateix moment, a Sarrià, s'hi inauguraven escoles d'ordres religioses, com els jesuïtes i escolapis, en edificis monumentals. Com aprenien els infants de Barcelona a principis del segle XX? I els adults? En aquesta ruta coneixerem algunes de les històries de les escoles, les acadèmies i els ateneus que intentaven apropar la cultura a les classes populars de la ciutat.

L'arquitectura del poder

En aquesta ruta recorrerem el centre de la ciutat cercant i explicant com son i com han anat canviant i què s'assemblen els edificis més importants a Barcelona des de l'edat mitjana fins al segle XIX: les seus de les institucions, els palaus benestants, els àtics de luxe, les places i els grans monuments.

Monestirs en flames! La bullanga de 1835

Una tarda xafugosa de juliol de l'any 1835 un nombrós grup de persones incendià una dotzena de monestirs de la ciutat. Perquè ho van fer? Què reivindicaven i com va acabar la revolta? I qui en va sortir beneficiat? En aquesta ruta coneixerem una de les primeres protestes d'una Barcelona que s'havia convertit en una ciutat obrera.

Una història del moviment a través del Raval

Cooperatives, sindicats i escoles laiques, ateneus i fàbriques, vagues i locauts, luddites, republicans federals i anarquistes. Durant un segle, de 1835 a 1936, el Raval va ser un dels centres més importants del moviment obrer a la ciutat. En aquesta ruta seguirem el fil d'algunes de les persones que hi van formar part i alguns dels espais en que es va viure i coure la Rosa de Foc.

Abaix l'esclavitud! Història i patrimoni de la burgesia esclavista de Barcelona. **Novetat 2023**

El 4 de juliol del 1844 salpava del port de Barcelona el falutx *Pepito*, que havia estat construït l'any abans, al port de la ciutat. Declarava tenir com a destinació Rio de Janeiro, però en realitat anava cap a un altre port. Seguir el rastre d'aquests vaixells i dels diners que arribaven a la ciutat amb els seus negocis no és fàcil. Avui, però, reconstruïrem els viatges i els guanys milionaris que van fer i que van permetre construir palaus, fàbriques, teatres, barris sencers, enterrant, a sota seu, la memòria d'una història cruel: la del tràfic d'esclaus.

Temples migrants. La diversitat religiosa i cultural al Raval

En aquesta ruta coneixerem algunes de les minories religioses que viuen i es troben al Raval. En un sol carrer hi podem trobar un temple sikh, un oratori islàmic i una església catòlica i, tombant cap al carrer del costat, un centre pentecostal i una església evangèlica. Com viuen aquestes minories en una ciutat com Barcelona, en un barri com el Raval.

Mai tindràs una casa. La lluita per l'habitatge a la Barcelona post-olímpica. **Novetat 2023**

Mai tindràs una casa! cridaven els manifestants a Plaça Catalunya al maig del 2006, poc abans de l'esclat de la crisi del 2008. En aquesta ruta coneixerem algunes de les protestes, organitzacions, de les victòries i de les derrotes del moviment de l'habitatge a la Barcelona dels nostres dies.

Les rutes literàries

El Raval. Escenari de novel·la negra

Han estat molts els escriptors i escriptores que han situat al Raval l'escenari de les seves novel·les negres, des de Ledesma a Rafael Tasis i Vázquez Montalbán. Durant la ruta recorrem el carrers del barri i llegirem els relats d'alguns dels crims que hi succeït, tant en les pàgines de les novel·les com en la realitat, sovint esbiaixada, dels diaris.

Fondre la ciutat. La contracultura a Barcelona (1971-2006)

“Haig de baixar al downtown, haig de fondre aquesta ciutat”, escriu l'escriptor i pintor Pepe Sales al seu diari, el 12 de novembre del 1979. Des de les passejades d'Ocaña per les Rambles als concerts punk de la Banda Trapera del Río, dels articles d'en Malvido a la revista *Star* als dies tancats a la Model per *escándalo público*, dels pisos on hi passava tothom als vespres en un barri Gòtic brut però proper i familiar. Com va ser aquell moviment contracultural i com va desaparèixer en vigílies dels jocs olímpics?

Pesa haver perdut. Una passejada literària per la Barcelona de la postguerra

L'any 1944 Joan Brossa escrivia un poema ple de símbols i imatges difícils d'interpretar, potser per tal d'escapar la implacable censura franquista. Hi destaca, però, un vers amb un significat diàfan i dramàtic: *pesa haver perdut*. Fam, misèria, violència, talls de llum, corrupció. En aquesta ruta recorrerem la Barcelona dels anys 1940 i 1950 a través de les novel les, poemes, articles dels i les escriptors que es van atrevir a trencar el feixuc silenci de la dictadura.

El carrer Burgu s, l'any 1908, poc abans del seu enderroc per l'obertura de la Via Laietana.

Eixample

Una passejada amb Cerdà per la Dreta de l'Eixample

En aquesta ruta parlarem de com es va concebre l'Eixample i com va ser que el dissenyés un enginyer -i no un arquitecte- i socialista utòpic com Ildefons Cerdà. El seu pla, revolucionari, va topar amb tota mena de resistències, però es va saber adaptar als canvis socials i a les diferents èpoques.

Xemeneies i xamfrans. Una passejada pel passat industrial de l'Eixample Esquerre

Com i quan es va començar a construir l'Eixample Esquerra? Qui hi va anar a viure quan molts carrers encara eren camps? Hi havia masies a l'Eixample? I fàbriques? Per què l'anomenem Esquerra de l'Eixample? De les de les tavernes al contraban, de les cooperatives obreres als xalets de la burgesia, de les xemeneies als xamfrans. En aquesta ruta coneixerem els orígens d'aquest barri de l'Eixample.

El poblet de la Sagrada Família

Pot semblar que la història del barri de la Sagrada Família va començar amb la construcció del temple d'Antoni Gaudí. Però no és ben bé així. En aquesta ruta coneixerem els orígens del barri a principis del segle XIX i com, al voltant de la basílica s'hi amaguen molts altres edificis i moltes altres històries interessants.

Un barri en guerra. Una passejada per la Sagrada Família i el Camp d'en Grassot

La guerra civil va transformar la ciutat, des de les col·lectivitzacions als bombardejos. En aquesta ruta recorrerem els barris de la Sagrada Família i el Camp d'en Grassot per saber com els va afectar el conflicte i com aquests dos barris es van convertir, en una nit freda de febrer, en l'epicentre de la guerra a la ciutat.

Sant Andreu

Quinze Cèntims

15 cèntims poden ser una petita fortuna. Tant és així que un indret de la ciutat en porta el nom: Els Quinze. En aquesta ruta traçarem la història dels barris de Navas, els Indians, Congrés i Torre Llobeta, quatre barris sorgits als marges de la Barcelona de finals del segle XIX i la primera meitat del segle XX que ens expliquen quatre relats diferents dels seus orígens.

Bandolers i milicianes. Un passeig pel passat obrer de Sant Andreu

Aquesta ruta proposa un recorregut històric pel nucli antic de Sant Andreu, des del seu origen a l'edat mitjana fins a la dècada de 1930. Pel camí coneixerem la història de les revoltes contra les quintes, al segle XIX, de les seves fàbriques. Durant la ruta, apareixeran dues persones que van viure a Sant Andreu: Francesc Baliarda, a principis del segle XIX, i Elisa Garcia, a principis del segle XX. Baliarda i Garcia van viure vides convulses en una època de forts canvis socials.

El Rec comtal, al seu pas per Sant Andreu de Palomar a principis del segle XX.

Horta-Guinardó

Aire lliure! Una passejada pel Guinardó dels anys 1920

Les fontades, les escoles del Bosc i del Mar, les torres ben ventilades, aquell paisatge rural, de secà, les vistes sobre el mar. Barcelona havia de convertir-se en una ciutat jardí! A principis del segle XX l'aire lliure i la natura es van convertir en el nou ideal per a les ciutats modernes, davant del perill d'un ésser minúscul i mortífer: el bacil de Koch.

Sant Genís dels Agudells. Maons, masies i monestirs

Fa dos segles, el poble de Sant Genís dels Agudells tenia ajuntament propi i estava format per un petit grup de masies, una església i la rectoria, horts i camps de secà, a la falda de la muntanya de Collserola. Avui, el poble s'amaga entre els blocs de pisos, cases d'autoconstrucció, un hospital, una universitat, etc. Present i passat es donen la mà i es confronten.

Horta. Bugaderes i tenistes

En aquesta ruta recorrerem el barri d'Horta de la mà d'algunes de les dones que hi van viure i treballar. Des de la Joaquina Botey, una de les últimes bugaderes d'Horta, a Pepita Pradell, filla d'una família benestant que estiuejà a una de les colònies d'estiueig que va sorgir al voltant d'un dels primers clubs de tennis de la ciutat.

Els laberints de Montbau

En aquesta ruta recorrerem tres laberints. El primer fet de blocs de pisos, plànols i especulació immobiliària. El segon fet de palaus aristocràtics, repressió i memòria històrica. I l'últim fet de fonts i estanys, escultures i escuts, xiprers i parterres. Del polígon de Montbau al Laberint d'Horta provarem de no perdre el fil per la història, sovint laberíntica, de Barcelona.

Veus del Carmel. Una ruta per la memòria històrica del barri

Aquell tros enrajolat era la casa d'en Quique, ens explica l'antic veí del barri de Francisco Alegre. Avui hi ha una reixa i no m'hi deixen passar i penso, però si això ho va fer el meu pare! En aquesta ruta escoltarem els records, les lluites i la tristesa d'algunes de les persones que van viure a les barraques al capdamunt del Turó de la Rovira.

Sant Martí

Els orígens del Poblenou

Com era el Poblenou abans que s'hi construïssin les grans fàbriques tèxtils de mitjans del segle XIX? Fins al segle XVIII aquest indret de la ciutat havia estat una zona d'aiguamolls i prats de pastures. Poc a poc s'hi vana anar establint fabricants de teixits d'indianes, pagesos, hostalers i jornalers. A la ruta recorrerem el Poblenou buscant pistes sobre l'origen del barri en els seus edificis i passatges, en els noms dels carrers o en els detalls més insospitats.

Del Poblenou industrial al Fòrum

Diagonal Mar i el Fòrum son un dels barris més nous de la ciutat i que més han canviat en les últimes dècades. A través d'imatges, vestigis, noms i històries recordarem el passat industrial del Poblenou per descobrir com va sorgir el nou barri de Diagonal Mar i els secrets que s'amaguen rere dels seus edificis llampants.

Passat i present del Rec comtal

En aquesta ruta recorrerem alguns dels barris de la ciutat per on va passar el Rec comtal, que, durant segles, va ser el motor per a artesans, bugaderes, pageses i pagesos de Sant Andreu, el Clot o la Ribera. Trepitjarem carrers que amaguen vestigis de l'antiga sèquia, però també horts i camins que ens recorden que el Rec no és només una història del passat.

Polígons i protestes. Un passeig per la Rambla Guipúscoa

Entre 1958 i 1970 la Rambla Guipúscoa es convertí en la nova autopista de sortida de Barcelona cap al Maresme. Els barris que es construïren al voltant, per tant, havien de suportar el tràfic, a més de la manca d'equipaments i zones verdes. Avui aquella antiga autopista s'ha convertit en una rambla. És una mostra de com els barris de la Verneda i Sant Martí han hagut de lluitar per dignificar el barri. En aquesta ruta en descobrirem la història.

A la ville de... Icària. Una passejada per la Vila Olímpica. **Novetat 2023**

El 10 de gener del 1994 Catalunya va conèixer per primera vegada la família Aiguadé, propietaris d'una antiga bodega del barri del Poblenou. S'estrenava la sèrie *Poblenou*, la primera de les sèries produïda per TV3. En aquell primer capítol els Aiguadé obriren la porta posterior de l'antiga bodega i descobriren, davant seu un món nou: la Vila Olímpica!

Gràcia

De frares i obreres, menestrals i terratinents. Una història de Gràcia

En aquesta ruta ens oblidarem de la Gràcia bohèmia. Passarem de llarg de la Gràcia modernista, de moda. Parlarem de la Gràcia polsegosa, obrera, rural, que encara no guarnia els seus carrers a l'agost. La festa major es limitava a un ball a l'era d'una masia, una missa i al joc de la cucanya. D'una vila de traginers i comerciants gitanos, de dones que construïen barricades per enfrontar-se a l'exèrcit i al govern.

Gràcia protesta!

En aquest itinerari parlarem d'algunes de les revoltes i manifestacions que han marcat la història de la vila de Gràcia. Des de les protestes d'uns monjos franciscans un estiu de fa més de dos-cents anys als llençols amb la paraula "No" que penjaven dels balcons de Gràcia a la primavera de l'any 1976. I és que les formes de protestar han anat canviant al llarg del temps. A més de canviar el dia a dia de les graciencques i dels graciencs, les protestes sovint també han acabat transformant la fesomia de tot el barri.

Autopistes urbanes

Aquesta ruta recorre el tram central de la Ronda del Mig o Primer Cinturó de Ronda, que es va construir entre les dècades de 1950 i 1970. Quina relació van tenir i tenen els barris del voltant amb la via ràpida, com van reaccionar els moviments veïnals des dels anys 1970 i quina gestió n'han fet els ajuntaments democràtics?

No som robots! Dones obreres a Gràcia i al Camp d'en Grassot (1870-1979). **Novetat 2023**

A l'abril del 1870 una venedora d'herbes remeieres pujava a la torre del campanar de Gràcia i tocava a sometent. Un segle més tard, en una fàbrica d'electrodomèstics en vaga, una dona llegia un manifest davant d'una càmera. En aquesta ruta rescatarem la història d'algunes de les dones que van viure i treballar, que van protestar i organitzar-se a l'entorn de les fàbriques dels barris de Gràcia i el Camp d'en Grassot. On vivien? Com treballaven? Perquè protestaven?

Les grutes de Vallcarca

Vallcarca és una vall enclotada entre diversos turons, d'aquí el seu nom: *vall càrquera* o vall tancada. És un barri de forts desnivells, de pujades i ponts, d'escales, de grutes i de pedreres. Potser per això hi van anar a viure molts artistes, literats i músics. En els seus llibres i en les seves cançons van escriure sobre el barri i el seu paisatge. En aquesta ruta coneixerem algunes de les seves obres per endinsar-nos en els secrets de l'abrupte història de Vallcarca.

Natura, novetat i negoci: el Park Güell

Els dies festius de finals del segle XIX els obrers i menestrals pujaven a la Muntanya Pelada a fer festa, beure i menjar. És aquí que Eusebi Güell i Antoni Gaudí projecten un park exclusiu, per a clients benestants. El negoci no va funcionar però va permetre que el Park Güell es convertís en un parc públic. En aquesta ruta coneixerem la història singular del parc, des dels bancs amb trencadissos als vells garrofers, del ferro forjat a les festes que s'hi han celebrat.

La Riera de Vallcarca a principis del segle XX.

Sarrià-Sant Gervasi

Sarrià: els blaus i els senyors

La història de Sarrià es pot explicar de moltes formes, a través dels seus escriptors i poetes, dels seus carrers i edificis, etc. En aquesta ruta l'explicarem a través de les classes socials que hi vivien abans que el poble s'annexionés a Barcelona, l'any 1921: els blaus i els senyors. Els blaus s'anomenaven així pel mono que portaven per anar a treball, que era de color blau, reivindicant així el seu caràcter obrer. A la ruta parlarem també de pagesos, monges i poetes (i pastissers), per intentar fer-nos una imatge del Sarrià de fa cent anys.

Sempre serà estiu. Una passejada pels barris de Galvany i Turó Park

Un còctel refrescant, aquelles gelosies mediterrànies, un espai ample, la ceràmica de la Bisbal, una cortina de lli. En aquesta ruta ens passejarem per un barri que durant quaranta anys va aplegar als millors arquitectes de la ciutat, que hi van construir els edificis més moderns del moment. Van aprendre que no calia construir grans palaus, que, en realitat, el que volien, el que desitjaven els seus clients rics era viure de forma senzilla, com si sempre fos estiu.

Gintònics i espiells

La barra amb vellut vermell, les cadires decorades amb elements modernistes, bona música, un soterrani il·luminat amb llum tènue i un bon gintònic. Aquests eren alguns dels ingredients del Bocaccio, la boîte que es convertí en centre de la gauche divine: escriptores, artistes, intel·lectuals més o menys progressistes i de casa bona que van viure a la zona alta dels anys 1960 i 1970. Des del Tuset Street al soterrani on vivia Gil de Biedma: en aquesta ruta coneixerem alguns dels seus protagonistes tot passejant pels barris de Galvany i Sant Gervasi.

Vallvidrera, de masies i poetes

Al costat de l'antiga església de Santa Maria de Vallvidrera hi trobem una masia del segle XVIII, Can Sissí Vell, i una torre modernista, Can Sissí Nou. Els dos edificis son una imatge de la història d'aquesta vall de caràcter rural que, a finals del segle XIX es va convertir en lloc d'estiueig per a molts barcelonins. En coneixerem la història escoltant els versos d'alguns dels poetes que hi van viure i escriure.

Sants-Montjuïc

Baixant de la Font del Gat

En aquest itinerari descobrirem la història d'algunes de les fonts que hi havia a Montjuïc, al barri del Poblesec. Les fonts es van fer molt populars a la densa Barcelona segle XIX encara ofegada per les muralles i afectada per la mala qualitat de l'aigua. Anar a beure l'aigua de la muntanya era només un dels motius per als quals tants barcelonins pujaven a Montjuïc. A més de les fonts, al Montjuïc del segle XIX s'hi amagaven molts altres elements dels quals intentarem trobar algun vestigi.

El palau elèctric. L'Exposició Internacional de 1929

Al maig de 1914 Francesc Cambó organitzà un acte polític (en realitat fou una costellada amb amics i enemics polítics) al capdamunt de Montjuïc. Cambó proposà repetir la idea que havia funcionat tant bé l'any 1888: organitzar una exposició d'abast mundial. Aquesta vegada, però, l'esdeveniment tindria una temàtica, l'electricitat, i un lloc insòlit, la muntanya de Montjuïc.

Sants. Un barri de cooperatives i xemeneies

Al carrer Premià, prop de la plaça d'Oscà, l'antiga plaça del Mercat, hi trobem la seu de la cooperativa l'Empar Obrer. La cooperativa va tancar, per força, l'any 1939. Avui però hi tenen la seva seu noves cooperatives. En aquesta ruta parlarem del passat obrer de Sants però també del present, de les cooperatives, entitats, ateneus, que fan moure el barri.

Montjuïc: de les barraques de Can Valero als jocs olímpics

La construcció de l'Exposició Internacional del 1929 o de l'anella olímpica del 1992 van transformar la muntanya de Montjuïc. Però qui hi havia viscut, a la muntanya abans d'aquelles grans reformes? Què s'amaga darrere el Montjuïc olímpic? En aquesta ruta coneixerem alguns dels barris que van existir i existeixen al voltant de la muntanya als quals, sovint, la ciutat va donar l'esquena.

Montjuïc: de Maricel a l'Esparver

Montjuïc amaga moltes històries, túnels, coves, ruïnes d'antics parcs d'atraccions, de les barraques, masies, camps i horts, cementiris jueus, poblats ibèrics. És la història de Barcelona concentrada en una muntanya, una història conflictiva i fascinant.

Nou Barris

La Prosperitat fa 100 anys

L'any 2019 el barri de la Prosperitat, a Nou Barris, estava de festa. Celebrava el seu primer segle de vida. Un grup d'historiadors del barri van descobrir que fou l'any 1919 que s'hi van començar a construir les primeres cases dins d'una projecte d'una cooperativa d'habitatges. Els primers habitants van anar a viure a un territori encara plenament rural, enmig de vinyes, carrers sense asfaltar i torrents abruptes. 100 anys poden semblar pocs, però a la Prosperitat han estat anys intensos, de lluites veïnals i transformacions urbanes, festes majors i de vagues.

9Barrios. La creació del districte de Nou Barris

El nom del districte de Nou Barris no ve de cap masia ni es troba en cap document medieval. *Nou Barris* és el resultat d'una lluita veïnal. Apareix per primera vegada com a títol d'una revista impresa amb ciclostil i de forma clandestina a la dècada de 1970. En aquesta ruta traçarem la seva història pels carrers d'alguns dels barris del districte i sabrem com és que el nom d'una revista clandestina va acabar donant nom a un nou districte.

A qui hem de curar? Històries de l'Institut Mental de Nou Barris

A la dècada de 1970 els pacients de l'Institut Mental eren coneguts pel nom dels pavellons on vivien: els de Sant Jaume i Sant Jordi eren els santereros, i les que vivien al pavelló de Santa Cecília, les cecílies. Aquella institució, però, tenia els dies comptats. En aquesta ruta coneixerem la seva història tortuosa, que ens posa al davant un mirall de la nostra pròpia societat.

El carrer Quarter de Simancas, al barri de Roquetes, als anys 1970.

Les Corts

L'enderroc dels passatges. El passat fabril i obrer de Les Corts. **Novetat 2023**

A la primavera del 2023 s'ha acabat d'urbanitzar un nou parc, a l'indret que havia estat, fins fa pocs anys, una antiga barriada obrera de Les Corts. Fa un segle Les Corts era un barri molt diferents d'avui en dia. El fum de les xemeneies i el traqueteig dels telers confirmaven que aquell era un barri obrer, semblant a Sants, el Poblenou, Gràcia o Sant Andreu. Avui se'ns fa difícil imaginar-ho.

Com i quan es va transformar el barri? I, sobretot, perquè? En aquesta ruta intentarem trobar-hi respostes i descobrirem quins vestigis del seu passat obrer es mantenen dempeus.

L'Hospitalet

La cintura roja. Una passejada pel barri de la Torrassa de l'Hospitalet. **Novetat 2023**

Durant la dècada de 1920 la Torrassa fa multiplicar per deu la seva població amb l'arribada d'immigrants, sobretot de Múrcia, Aragó i Almería. Naixia un barri dens, de passatges i habitatges minúsculs, de gratacels, d'esperances i de barricades. De nit, en els dormitoris amples de la zona alta de la ciutat, però, algunes persones es despertaven aterroritzades: havien tingut un malson de color roig i negre.

Vivim a Bellvitge!

Durant anys només un únic carrer de Bellvitge estava del tot urbanitzat, amb les voreres, l'arbrat, els bancs i fanals. Es tractava del carrer que apareixia en totes les fotografies dels anuncis de l'empresa immobiliària. La realitat, però, era molt diferent a la dels anuncis. En quinze anys l'indret agrícola que havia estat Bellvitge es va convertir en una ciutat de 30.000 habitants amb moltes mancances. En aquesta ruta descobrirem com es va construir el barri, des de les plaques de formigó prefabricades al seu moviment veïnal.

Les sèquies de la infanta

La infanta Lluïsa Carlota estava destinada a una vida plena de luxes però, a la vegada, difícil: havia de tenir tants fills com fos possible. De camí a Madrid, a on s'havia de casar amb el seu oncle, la infanta va fer estada a Barcelona a on va inaugurar una sèrie d'infraestructures noves que serien batejades amb el seu nom. Una d'elles canviaria per sempre a un petit poble agrícola prop del delta del Llobregat: l'Hospitalet. Un canal d'aigua va convertir les terres de secà en fèrtils terres de regadiu. Després arribarien els molins, les fàbriques i un nou veïnat que acabaria creant els nous barris d'una vila que, en pocs anys acabaria sent una ciutat.

L'àrea metropolitana

De *Baetulo* als badius

Quan es fundà *Barcino*, la Barcelona romana, Badalona o *Baetulo* feia ja feia mig segle que existia. Aquelles primeres cases badalonines tenien sovint un pati central, amb una font, plantes, alguna escultura. Dos mil anys després, a la Badalona dels segles XVIII i XIX els pescadors i menestrals es construïen cases amb una eixida o pati al darrere que aquí s'anomena badiu. En aquesta ruta coneixerem la història de Badalona, des del seu passat romà al seu passat mariner.

La fàbrica de les paraules. Un passeig per la Badalona del 1900

L'any 1912 Pompeu Fabra i la seva família s'instal·laren a Catalunya, després d'anys de viure a Bilbao. No van anar a viure a Barcelona sinó a Badalona. Allà els Fabra van viure vint-i-cinc anys intensos, d'activisme, excursions i viatges en tramvia, tot envoltants de les fàbriques de la ciutat: el Cristall, La Tinta, Can Cros, Can Mercader... com era aquella ciutat i quines paraules s'hi fabricaven?

Un riu de paraules. Un passeig pel Besòs

A la riba del Besòs s'hi troben una dotzena de barris i tres municipis diferents. Excursionistes i veïns passejant, llúdrigues i guatlles. Xemeneies immenses i masies senyoriales. Riuades i manifestacions. En resseguirem les històries, els vestigis, tot acompanyant al riu fins al mar.

La Masia. Una passejada de Sant Joan Despí a Sant Feliu de Llobregat

Sant Joan Despí i Sant Feliu van ser, fa un segle, pobles d'estiueig, de masies, de camps d'arbres fruiters, de roserars. En aquesta ruta ens passejarem pel patrimoni modernista i rural de les dues ciutats, tot seguint els vestigis de l'antic Canal de la Infanta.

Cargolins i rifynyos: de Sant Just Desvern a Esplugues de Llobregat

Com en tots els pobles veïns, sempre hi ha hagut amor i odi entre Esplugues i Sant Just. D'aquí que pels de Sant Just els d'Esplugues s'anomenin 'cargolins', i pels d'Esplugues, els de Sant Just siguin els 'rifynyos'. En aquesta ruta coneixerem la història dels dos pobles, des de les seves torres d'estiueig a les utopies construïdes pels seus artistes.

Gramenet contra King Kong. Una passejada per la Santa Coloma dels 1970

L'any 1972 la revista *Gramma* apareixia amb King Kong a la portada devorant Santa Coloma. King Kong es crospia les antigues masies del poble i els pocs espais lliures que quedaven per a futurs equipaments reivindicats pels barris. No tot estava perdut, però. La revista *Gramma* que havia estat fundada per veïnes i veïns dels barris de Fondo i Santa Rosa, pocs anys abans, va acabar convertint-se en l'altaveu d'una ciutat que s'autoorganitzava.

17 de setembre! Una passejada pel Prat de Llobregat

El Prat ha viscut sempre a remolc a Barcelona. En aquesta ruta ens aproparem a la història del poble del delta del Llobregat, des de les seves masies a les fàbriques i a la lluita dels seus veïns per reivindicar la seva història, encaixonada entre les grues del port i les terminals de l'aeroport.

La Roca en vaga! Una ruta per Gavà i Viladecans

Asma, mal d'esquena, sordera, silicosi. Molts treballadors de la fàbrica de la Roca patien seqüeles físiques per les dures condicions de treball de la fàbrica de Roca Radiadores, a Gavà. Al novembre de 1976 decidiren declarar-se en vaga indefinida. La vaga va durar 96 dies. En aquesta ruta recorrerem els espais d'aquella vaga emblemàtica que marcava la transició al Baix Llobregat.

La masia de Cal Tivís, a la Bunyola, al Prat de Llobregat, a principis del segle XX.

El Vallès

De Mollet a Gallecs. Una passejada pels paisatges del Vallès

En aquesta ruta coneixerem alguns dels paisatges del Vallès Oriental: la d'una ciutat, Mollet, la d'una de les últimes zones agrícoles que conserva la comarca, el paratge de Gallecs. Com era i com ha canviat el paisatge d'aquesta comarca?

Liberals contra carlins. Granollers, 1870. **Novetat 2023**

L'any 1848 l'ajuntament de Granollers havia decidit enderrocar les muralles medievals per començar a construir un nou eixample. L'època de les guerres i dels setges semblava haver acabat. Pocs s'imaginaven que l'any 1870 la ciutat havia hagut de construir una nova muralla i que patiria un nou setge per part de l'exèrcit carlí. Aquell atac marcaria la història de la ciutat a les properes dècades. Conservadors i carlins van unir-se per mantenir el poder, però havia sorgit un nou grup social, el dels liberals.

El Pou Calent. Una passejada per la Garriga

La Garriga és famosa per les seves torres modernistes i pels seus balnearis. Ens hi passejarem com si fóssim estiuejants del segle XIX. Però també coneixerem els seus pagesos i menestrals per saber com era el poble que un dia fou la Garriga, un poble que va lluitar per un pou d'aigua calenta.

El Turó de Montcada, dels fanalets a l'*Asland*

A l'inici de les vacances, centenars de milers de cotxes passen per Montcada de camí als destins d'estiueig. Durant dècades, però, Montcada fou també un poble d'estiueig. La burgesia, però, tenia altres plans per al poble. L'any 1917 l'empresa cimentera Asland decidí instal·lar-se a Montcada, convertint un lloc idíl·lic en un suburbi més de la gran ciutat.

Obreres i bromistes. Un passeig pel Sabadell de principis del segle XX

Una nit d'hivern de l'any 1916 una colla de joves, de bona família, decidiren anar a trencar fanals. Al dia següent apareixia una carta al diari criticant el fet. L'autor de la carta havia trencat un d'aquells fanals. Mentrestant, a la seu de la Federació Obrera una activista anarquista defensava la incorporació de les dones a la lluita anarquista. Sabadell s'omplia de xemeneies, de burgesos i d'obreres, de diaris, d'articles i de bromistes.